

ERICH KÄSTNER'DE BÜYÜKŞEHİR

Doç. Dr. Bülent KIRMIZI

Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi

Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü

bulentkirmizi@windowslive.com

Öz

Büyükşehir teması, Avrupa'da sanayi inkılabının gerçekleşmesinden sonra 19. Yüzyılda edebiyatta hızla yer bulmaya başlar. İnsanlarda büyük şehir algısı iki farklı şekilde ortaya çıkar. Bunlardan birincisi büyük şehrin kirli, yorucu, hızlı ve dönüştürücü olduğu, diğeri de içerisinde sinema, tiyatro, alışveriş, sosyal ilişkiler ve daha bir çok imkanı barındıran bir mekan olduğu yönündedir. Büyük şehir teması en çok da 20. Yüzyıl romanlarında ve şiirlerinde işlenmiştir. Alman edebiyatında en ünlü büyük şehir romanı olarak Alfred Döblin'in "Berlin Alexanderplatz" (1929) gösterilmektedir. Burada dikkat çeken nokta ise I. Dünya Savaşı'ndan sonra ve II. Dünya Savaşı'ndan önce yazılan büyük şehir temalı eserlerin çoğunun, büyük şehir olarak Berlin'i konu almalarıdır. Bunlardan birisi de çalışmaya konu olan Erich Kastner'in eserleridir. Kastner'in en ünlü romanı olan "Fabian" da Berlin'de geçmektedir. Diğer eserlerinden "Emil" romanı ile "Besuch vom Lande" şiiri de yine Berlin şehrinde geçer. 20. yüzyıl edebiyatı konularını çoğu kez büyükşehirden almıştır, çünkü büyükşehir insan üzerinde derin izler bırakır. Sanayii inkılabı ile birlikte köyden kente göçün başlaması ve bunun neticesinde şehirlerde gecekondulaşmanın artması bu tür yerlerde gettolaşmaya neden olur. Sınıflar arası mücadele daha fazla çalışmayı, işe yetişme kaygısını da beraberinde getirir. Bunun yanında çalışma saatlerinin uzunluğu, aile bireylerinin birbirinden uzaklaşması, mutluluğun aile dışında aranması da yabancılaşmayı doğurmuştur. Tüm bu olumsuzluklar büyükşehrin, köyden kente göç eden insana hazırladığı tuzaklar olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Alman edebiyatı, roman inceleme, büyükşehir, Yeni Nesnelcilik.

THE METROPOLITAN CONCEPT IN ERICH KÄSTNER'S BOOKS

Abstract

Metropolitan concept started to take part in literature quickly after the industrial revolution in 19. century in Europe. Metropolitan concept appears in people in two different ways. One of them is that, the big city is dirty, burdensome, fast, transformative and the other is that in a metropolitan city there are cinema, theater, shopping, social relationships and lots of other various opportunities. Metropolitan concept is processed majorly in 20. century novel and poetry. In German literature , “Berlin Alexanderplatz (1929)” of Alferd Döblin is shown as the most famous metropolitan novel. The conspicuous point here is that most of the literary works written about metropolitan after the First World War and before Second World War talk over Berlin as a metropolitan city. One of them is Eric Kastner’s works which have been the subject of this study. “Fabian”, the most famous work of Kastner, also takes place in Berlin. Among his other works, the novel “Emil” and the poem “Besuch vom Lande” also take place in Berlin, too. 20th century literature takes its topic from metropolitan cities most of the time, because metropolitans leave profound impression on the person. The startup of migration from the village to the city with the industrial revolution and as a result of this, the increase of squatter settlement in the cities cause to the ghettoization. The struggle between social classes leads to the anxiety of getting to work on time and working harder. Besides, the longness of working hours, becoming distanced with the family members, the pursuit of happiness apart from family lead to alienation. All of these unfavorableness becomes a springe which the metropolitan cities prepare for the people who migrate from village to city.

Keywords: German literature, analysis of the novel, big city, New Objectivity.

GİRİŞ

Erich Kästner, 23 Şubat 1899'da Dresden'de doğar ve 29 Temmuz 1974'te München'de yaşamına veda eder. 1917'de 18 yaşındayken askerlik hizmetine çağrılır ve askerlik sonrasında memleketine geri döndüğünde, askerlik hizmetin süresince yaşadığı bazı kötü olaylar nedeniyle artık kalbi zayıflamıştır ve rahatsızlık geçirir. Yazarın aile bağları çok güçlüdür ve annesine olan bağlılığı da bilinmektedir. Bunu birçok eserinde de vurgular, örneğin “Emil und die Detektive”, “Als ich kleiner Junge war”, “Das doppelte Lottchen” anne sevgisinin belirgin olarak verildiği eserlerdir. Kästner, Weimar Cumhuriyeti henüz daha bir yaşındayken 1919'da Dresden'den Leipzig'e, Rostock'a ve Berlin'e tarih, felsefe, tiyatro ve Alman dili ve edebiyatı öğrenimi görmeye gider. Yazarın Leipzig'de geçirdiği bu dönemi çok verimli geçer ve bu şehre adım atar atmaz muhabir ve tiyatro eleştirmeni olarak iş bulur. Feuilleton gazetesinde makaleler ve şiirler yazar. Kästner Rostock'da sevgilisi Ilse Julius ile tanışır. 8 yıllık birliktelikten sonra “Die sachliche Romanze” adlı şiirini yazar. Yazar çalışmayı seven gayretli bir kişiliğe sahiptir ve Leipzig'de ve Rostock'da elde ettikleri ile yetinmek istemez ve 28 yaşındayken Berlin'e taşınır. Berlin o dönem, bu gün de olduğu gibi Almanya'nın en büyük şehridir. Berlin'de de yine gazetelerde çalışır, şiir ve roman çalışmaları yapar. Örneğin “Das verhexte Telefon” adlı çocuk şiirini burada yazar. Kästner'in sanatı sadece yetişkinlere yönelik değildir, o dünya çapında çocuk ve gençlik edebiyatında verdiği eserlerle de tanınır. Çocuk kitaplarında sadece eğlendirici değil aynı zamanda eğitici de. Çocuklar için kaleme aldığı yazılarında sürekli olarak eğitimin, ailenin ve ahlakın öneminden bahseder. Hatta Kästner'in yazarlık kariyeri çocuk kitaplarıyla başlar ve sonraki zamanlarda yetişkinler için eserler vermeye başlar. Yazarın ödül aldığı çocuk ve gençlik edebiyatı eserleri, “Das doppelte Lottchen”, “Das fliegende Klassenzimmer”, “Emil und die Detektive”, “Der gestiefelte Kater” gibi kitaplardan oluşur. Berlin'de ise “Pünktchen und Anton” ile ünlü romanı “Fabiani” yazar.

Weimar Cumhuriyeti döneminde Almanya'da farklı gelişmeler olur. Örneğin kadınlar yavaş yavaş toplumda aktif roller almaya başlar ve çok fakir aileler de daha önce gönderemedikleri halde çocuklarını okullara gönderme şansını elde ederler. Tüm bu gelişmeler sırasında kitap ve gazeteler de yerini alır. Okuma-yazma oranı artmaya başlar. Toplum kitap okudukça politikaya ilgi duymaya ve bir yandan da eleştiri becerilerini geliştirmeye başlar. Kästner, tam da böyle bir dönemde yazarlığa adım atar. 1933'te Nasyonal Sosyalistlerin Almanya'da yayın yasağı getirmesi ile birlikte birçok yazar kendini yayın dünyasından geri çekerken, o 1933 yılında Naziler tarafından kitapları yakılmasına rağmen “Das fliegende Klassenzimmer” adlı kitabını yayımlar. Bu dönem yazarlar için zorlu bir dönemdir, çünkü kitaplar yakılır ve birçok yazar yakın takibe alınır. Yazar, “Fabian”, “Ein Mann gibt Auskunft”, “Gesang zwischen den Stühlen” adlı romanlarında militarizmi ve faşizmi eleştirirken özgür düşünceyi savunmuştur. Kitaplarında işlediği konulardan ve farklı gazetelerde çıkardığı yazılardan dolayı

defalarca tutuklanır, ancak sonra serbest bırakılır. Almanya'daki yayın yasağından dolayı, "Drei Männer im Schnee" ve "Georg und die Zwischenfälle" adlı romanları yurt dışında yayımlanır. Kästner, yazma imkanı bulabilmek için Berthold Burger ya da Melchor Kurtz gibi takma adlar kullanır bu dönemde ve II. Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra da birçok ödül alır. Örneğin, "Das doppelte Lottchen" ile en iyi senaryo ödülü, diğer bazı eserleriyle de München Edebiyat ödülü, George Büchner ödülü ve Hans Christian Andersen ödülü yazarın aldığı ödüllerden bazılarıdır.

Yazar eserlerinde sadece iyi ya da kötüyü işlemez, hatta iyi olanın da kötü yanlarının olabileceğine dikkat çeker. Kästner'in eserlerini ikiye ayırmak gerekir. Bunlardan birincisi yetişkinlere hitaben kaleme aldığı politika, eleştirel ve toplum içerikli yazıdır. Diğer ikinci grup eserler ise çocuk ve gençlik kitaplarıdır. Bu kitaplar, kendi alanında bir dönüm noktası özelliği göstermektedir.

Yazar, eserlerinde yansıttığı mekanlarla kendi yaşantısı arasında bir bağlantı kurar. Örneğin "Fabian" adlı eserinde Jakob Fabian'ın yaşadığı mekan, kurgusal olarak da gerçekte de yazarın yaşadığı yeri andırmaktadır. Romanda mekan Berlin şehridir, zaman ise 1930'lu yılların başıdır ve bu da (Weimarer Republik) Weimar Cumhuriyeti dönemine rastlar. Yazar, romanında Berlin'i anlatırken şehrin doğusunda hırsızlık, merkezde dolandırıcılık, kuzeyde yoksulluk, batısında fuhuş ve her yerde çöküşün hâkim olduğunu dile getirir: "Im Osten residiert das Verbrechen, im Zentrum die Gaunerei, im Norden das Elend, im Westen die Unzucht, und allen Himmelsrichtungen wohnt der Untergang" (Kästner 2009:99).

Edebiyatçıyı ve özellikle de bir roman yazarını tarihçiden ayıran bazı yönleri vardır. Tarih bilimi ile uğraşan kişinin sanat yapma gibi bir derdi tasası olmaz. Kendisinden çok şey katmadan olayları kronolojik olarak dile getirmekle ve olaylar arasında ilişkiler kurarak bir sonuca varmakla yükümlüdür. Ancak edebiyatçı da gerçek olaylarla ilgilenir ve onlardan etkilenir. Hele de savaş yaşayan bir toplumun bireyi ise, gerçekleri kurgusal bir zeminde insanların düştüğü o umutsuzluğun pençesinden kurtarmak için bir ışık yakar. Edebiyatçılar aynı zamanda çok iyi gözlem yeteneğine de sahiptirler. Kästner de insanların kendini nasıl yitirdiğini, sıkıntılarının onların nasıl dönüştürdüğünü, işsizlikten ve fakirlikten insanların ahlaksızlığa yöneldiğini gözlemlemiştir. İnsanların bir çıkış yolu aradığı böyle bir dönemde, onların gerçeklerle barışık olarak güzel günleri umutla beklemesi elbette zordur.

Kästner, "Als ich ein kleiner Junge war" adlı çocuk kitabında kendisini anlatır. Kendisinden bahsederken ailesini, arkadaşlarını ve onu etkileyen kişilerden de bahseder. Yazar olayları kronolojik olarak sıralamaz, ancak aile yaşantısı, okula ilk gidişi ve kendisi için önemli olan kişiler hakkında bilgiler verir. Yazar bu eserinde çocuk perspektifi kullanarak çevresinde yaşananları eleştirmiş ve annesinin kendi üzerinde ne denli etkili olduğunu da anlatmıştır.

“Das doppelte Lottchen” adlı kitapta olay Seebühl adlı bir köyde yer alan çocuk kampında geçer. Tatilini değerlendirmek üzere buraya birçok kız gelmiştir. Bunlardan Luise ile Lotte birbirlerine ikiz denebilecek kadar benzerler. Kızlar kendi aralarında anlaşarak, tatil dönüşünde evlerini değiştirmeye karar verirler. Kitap çocuklar için çok heyecan verici ve sürükleyicidir.

“Die Konferenz der Tiere” adlı kitapta olay Kuzey Afrika’da Sahra’da geçer. Kitabın ana karakterleri hayvanlardır. Oskar adında Fil, Alois adında aslan ve Leopold adında bir zürafa vardır. Tüm bu hayvanlar, insanların savaş çıkarmalarına üzgündürler ve savaşmak için geçerli bir neden olmadığını şöyle dile getirirler: “Korkunç insanlar! Onlar iyi yaşayabilirler. Onlar bir balık gibi dalarlar, bizim gibi koşarlar, bir ördek gibi yüzerler, kartal gibi uçarlar ve bu tüm bu becerileri onlara ne getiriyor? ‘Savaş’ diye mırıldanır aslan Alois. Savaşıyorlar. Devrimler ve grevler yapıyorlar. Ve açlık var. Ve yeni hastalıklar çıkıyor” (Kästner 1990:6).

Hayvanlardan fil olan Oskar, insanlara yardım edebilmek için bir araya girer ve çözüm yolu bulmak ister. Sonunda tüm hayvanları toplayarak bir konser vereceklerini bildirir. Yazar bu eserinde hayvanlar üzerinden insanları eleştirerek, savaşın insanlığı yok ettiğini ve sınırların olması insanlar arasında oluşan sınıfların eşitsizliğe neden olmaması gerektiği dile getirilir.

Kästner’in, eserinde belirttiği 1930’lu yılları anlayabilmek için dönemin tarihsel özelliklerini ve yazarın eserlerinde büyük şehir olarak örnek verdiği Berlin’i yüzeysel de olsa bilmekte yarar vardır, çünkü bu dönem hem yazarın da temsil ettiği Yeni Nesnelcilik (Neue Sachlichkeit) akımının anlaşılması hem de dönemin Alman toplumunun karakteristik özelliklerinin bilinmesi açısından önem arz etmektedir.

WEIMAR CUMHURİYETİ VE BERLİN

Almanya, I. Dünya Savaşı’ndan yenilgiyle çıkmasının ardından Alman monarşisi dönemi sona erer ve 1919’da Weimar’da meclis toplanarak yeni Alman İmparatorluğu’nun (Deutsches Reich) kurulduğunu resmen bildirir. Hitler’in iktidara geleceği 1933’e kadar devam edecek olan bu dönemde Almanya hem toplumsal ve hem de ekonomik bunalımlara sahne olur. Almanya’nın I. Dünya Savaşı’nda savaş suçlusu ilan edilmesi ve savaşın ardından 28 Haziran 1919’da imzalanan Versay Antlaşması’nda da belirtilen maddelere göre ağır tazminatlar ödemeye mahkum edilmesi, devleti ekonomik bir çıkmaza, toplumu da açlığa mecbur eder.

Yukarıda yazarın eserinde de belirttiği gibi Almanya’nın en büyük şehri olan Berlin’in durumu içler acısıdır. Bu şehir her zaman tarihi olaylara ve Alman toplumu için de kimi zaman dönüm noktası sayılabilecek olaylara sahne olmuştur. Berlin’in nüfusu I. Dünya Savaşı’ndan sonra yaklaşık 4 milyondur. Avrupa’nın diğer kültür merkezleri olan Paris ve Londra gibi şehirlere olduğu gibi Berlin’e de

edebiyatçılar ve sanatçılar hem ilgi göstermişler hem de bu kenti bir kültür merkezi haline dönüştürmüşlerdir. Kästner de bu edebiyatçılardan birisidir. Almanya'da o dönemde çoğu gazete ve yayınevinin merkezi Berlin'dir ve bunların editörleri Berlin'in ünlü mekanlarında, kafelerinde zaman geçirmekten hoşlanmaktadır. Weimar Cumhuriyeti zamanında Berlin'de farklı dillerde günde 100'den fazla gazete yayın yapmaktadır. Bunun yanında ülkenin en büyük tiyatroları da bu şehirdedir. Tüm bunlar Berlin'i göz alıcı, yenilikçi ve dönemin özelliklerine göre de tolerans düzeyi yüksek bir mekan yapmaktadır.

Weimar Cumhuriyeti'nin ekonomik, enflasyon, kültürel ve toplumsal sorunlarla uğraşmaktan başka, devleti en çok yıpratana bir başka konuyla daha uğraşmak zorunda kalır ve bu da darbe girişimleridir: "Im starkem Kontrast dazu standen kritische Ereignisse, womit die Weimarer Republik fast von Beginn an konfrontiert war: der Kapp-Putsch (1920), der Ruhrkampf (1920), der Hitler-Ludendorff-Putsch (1923) sowie die Inflation (1924)", (Stephan 2001: 387).

Bu arada "schwarzer Donnerstag" (kara Perşembe) da denilen New York borsasının alt üst olması, dünya çapında bir ekonomik krizin yaşanmasına neden olur. Bir kaç yıl içinde işsizlik oranı yükselir. "Innerhalb weniger Jahre kletterte die Zahl der Arbeitslosen in verheerende Höhen" (Schikorsky 1998: 79). Amerika'nın Almanya'dan tazminat istemesi ve Almanya'nın borcunu ödemek için para basması gibi nedenler Almanya'da enflasyonun hızlı tırmanışına sahne olur. Bir türlü durulmayan işsizlik ve ekonomik sorunlar sonunda Almanya'yı II. Dünya Savaşı'na sürükleyen temel nedenlerden biri olur.

Fabian'ın yayımlandığı 1932 yılında ve sonrasında işsizlik problemi sadece Almanya'yı değil başta İngiltere olmak üzere tüm Avrupa'nın 1930'ların sonuna kadar uğraşmak zorunda kaldığı büyük bir problem olur. Zamanla çığ gibi büyüyen bu sorun Almanya'da işsizlik problemini de doğurur. "Bu sayının 1931'de 4.7 milyon, 1932'de ise 5.6 milyon olduğu tespit edilmiştir. Bu da toplam nüfusun %29.9'una tekabül etmektedir" (Rohrwasser 2007: 292). Kästner'in eserlerine konu olan Berlin'le ilgili durum da oldukça vahimdir: "Bir yıl sonra 1933'te işsizlik daha da artmış ülke çapında 6 milyonun üzerinde çıkmış, sadece Berlin'de 600 bin insan işsiz kalmıştır" (Kordon 1998: 135).

Alman hükümeti bu dönemde artık halkını besleyecek ve memuruna para verebilecek durumda değildir. Bemman, o günün Almanya'sının aynı Kästner'in "Fabian" romanında anlatıldığı gibi olduğunu şöyle dile getirir: "Die soziale Lage in Deutschland um 1931 glich genau den im Fabian beschriebenen Zuständen. Kästner, so erklärten Zeitgenossen immer wieder, hätte nur das geschildert, was krasse Realität war" (Bemman 1983: 245).

ERICH KÄSTNER'İN ESERLERİNDE BÜYÜKŞEHİR

Askerlik hizmeti sonrasında anti militarist düşünceleriyle tanınan Kästner Yeni Nesnelcilik sanat ve edebiyat akımında eserler vermiştir. “Literatur der Weimarer Republik” adı da verilen bu dönem edebiyatına “Neue Sachlichkeit” yani “Yeni Nesnelcilik” denmektedir. “Erich Kästner kendisini hiç Yeni Nesnelci olarak kabul etmemesine rağmen o bu akıma bağlı bir yazardır. Fabian tamamen Yeni Nesnelcilik akımının özelliklerini taşıyan bir romandır” (Pankau 2010: 76). Nasyonal Sosyalistler döneminde birçok yazar yurt dışına gitmesine ve Nazilerin kitapları yakmasına rağmen o ısrarla Almanya’da kalmaya devam eder ve Münchhausen-Verfilmung adlı şirkette senarist olarak çalışır. Kästner II. Dünya Savaşı’ndan önce de sonra da silahsızlanma taraftarıdır. Aynı zamanda atom bombasına ve Vietnam Savaşı’na da karşı çıkmıştır.

Neue Sachlichkeit akımı 1923’te resim sanatında ortaya çıkar. Bu kavram ilk olarak Gustav Friedrich Hartlaub tarafından görsel sanatlar için kullanılır, daha sonra da diğer sanatlara ve edebiyata geçer. 1920’li yılların bu akımı kavramsal olarak daha çok bir ideolojiye ve dünya görüşüne işaret etmektedir. Günümüzde Yeni Nesnelcilik kavramı 1920’li yılların resim sanatı için kullanılır. Gustav, bu kavramı “kendi resim sergisi için kullandığını belirtir” (Hoffmann 2001: 70).

Kimi kaynaklara göre bu terim Hartlaub’dan da önce kullanılmıştır. Neue Sachlichkeit terimi, “Özellikle de Lion Feuchtwanger tarafından anti expressionist yazma tarzı için kullanılmıştır” (Jürgs 2000: 7). Yeni Nesnelcilik, kısaca edebiyata resim sanatından geçmiş, dışavurumculuktan farklı, duygusal ve mümkün olduğu kadar gerçeğe bağlı bir akımdır. Bu dönem yazma tarzı gözleme dayalı olduğu için akımın davranışçı bir yanı vardır. Dönemin yazarları I. Dünya Savaşı’ndan çıkmış olmanın yorgunluğu, ekonomik sorunlar ve toplumsal bunalım gibi nedenlerden dolayı pesimist bir bakış açısına sahiptirler. Yazarların sahip oldukları bu kötümser kişilik özelliği elbette eserlerindeki karakterlerine de yansır: “Edebiyatta yer alan figürlerin tutum ve davranışları, olaylar karşısında verdikleri tepkiler, o dönemin ruh halini göstermektedir” (Becker 1995: 20).

Yazarın büyük ses getiren romanı “Fabian”da, 1920’lerin Berlin şehrinin sosyal ve kültürel resmi çizilir. Bu arada kendi kişisel tecrübeleri ve yaşantıları da, eserini kaleme alırken ona yol gösterici olur. Kästner’in eserleri, özellikle de Fabian, yazarın siyasi refleksleri ve dünya görüşü ile yoğrulmuş bir düşüncenin ürünüdür ve iki dünya savaşı arasında kalan zamanı aydınlatır. Yazar, I. Dünya Savaşı ve sonrasında çektiği acılardan olsa gerek pasifist dünya görüşüne sahiptir.

Gürültü, kalabalık, trafik ve tüketim konuları yazarın sadece “Fabian” romanında değil aynı zamanda 1929’da yayınlanan gençler için kaleme aldığı “Emil und die Detektive” adlı romanda da yer alır. Bu eserinde 12 yaşındaki Emil Tischbein, yaşamını sürdürdüğü Neustadt adlı küçük şehirden Berlin’e akrabalarını ziyarete gider. Annesi ona masraflarını karşılaması için 140 Mark para vermiştir, ancak Emil tüm parasını Berlin’de çaldırır. Eserde mizah ve macera bir

arada verilirken, Berlin'den manzaralar da resmedilmiştir. Emil romanı gençlik romanı olması dolayısıyla daha optimist bir bakış açısı ile verilirken, Fabian'da eleştirel bir tutum sergiler yazar. Esere göre suç Berlin'in büyükşehir olmasından değil, içinde oturanlardadır.

Kästner'in kendisi de Berlin'e göre taşra sayılabilecek bir yerden gelmiştir, ancak büyükşehirin havasına çok hızlı adapte olur. Yazar yine de taşralı bakış açısına sahiptir ve büyükşehir yaşamını güvenli bulmaz. Eserlerinde dile getirdiği olaylar ve karakterleri onun hep taşralı yönünün dingin ruhunu yansıtır. Yazar, büyükşehirin zamanla bireyselleşen insanıyla, küçük şehrin ve taşranın toplumsal sorumluluk bilincine sahip olan insanı arasında gidip gelmiştir. Küçük şehirle, büyük şehir kıyaslandığında büyük olanda her şeyin "superlativ" yani "en"lerle tarif edildiği dile getirir. Aynı Emil ve Fabian'da olduğu gibi, yazar da büyüklükten, kalabalıktan ve bireyselleşen hızdan bunalmıştır. Binalar büyük ve gösterişlidir, trafik ve yaşam çok hızlıdır, kadınlarsa çekicidir.

Kästner, birçok eserinde olduğu gibi özellikle de Emil ve Fabian'da büyükşehir ile küçükşehir kıyaslaması yapar. Eserlerde bu iki farklı dünya içinde barındırdığı olumlu ve olumsuz yanlarıyla ortaya konulur. Emil'in küçük şehri sessiz, barışçıl ve düzenlidir. Yaşam burada sakin ve herkes birbirini tanır ancak burada yaşamak için de çalışmak zorunludur. Buna karşın Berlin karışık, kötülerin çok olduğu, hızlı yaşamı da beraberinde getiren mağazaların, iş yerlerinin ve değişken hayatların olduğu bir şehirdir. Kästner'in küçükten büyüğe doğru şehir hayatı izlenimleri böyledir. Dresden'den Leipzig'e ve oradan da Berlin'e uzanan yaşam serüveni ona bu izlenimleri kazandırmıştır. Emil romanında yazar bir anlamda kendisini esere yansıtır. "Şehir öyle büyüktü ki. Ve Emil o kadar küçük. Ve kimse onun neden parasının olmadığını bilmek istemiyordu ve de nerede inmesi gerektiğini bilmediğini" (Kästner 2011: 71).

Kästner, 75 yıllık ömrünü 3 farklı şehirde geçirmiştir: Dresden, Berlin ve Münih. Babası 90 yaşındayken Münih'de yaşayan oğlunu ziyarete gittiğinde, babasının hüznünü gören Kästner şunu der: "Kästnerler uzaklara meraklı değildirler. Onlar gurbetten değil, memleketinden hoşlanırlar" (Flothow-Stiebert 1996: 14).

Kästner nereden geldiğini bilen ve bunun bilincinde olan biridir. Onun hayatının kilit taşı Dresden şehridir. Yani taşradır, küçük şehirdir. Yazar, taşralı olmanın ne anlama geldiğini, büyük şehrin insanı nasıl dönüştürebildiğini ya da ezdiğini 1929'da yayımladığı "Besuch vom Lande" adlı şiirinde çok iyi anlatır. Bu şiirde Berlin'in kargaşa, huzursuz ve gürültü-patırtı dolu hayatının insanı nasıl sürüklediği anlatılır. Hızlı hareket etmek gerektiği, ilişkilerdeki yüzeysellik, sosyal belirsizlik ve silikleşme de yine şiirin vurgu yaptığı konulardır. Şiirin yazıldığı 1920'li yıllarda Berlin, yüzlerce sinema, 60 kadar tiyatro, dünyaca ünlü müzelerin ve galerilerin olduğu bir sanat ve kültür merkezidir. Bunun yanında trafik işaretleri,

tramvaylar, araçlar ve de iş yerleri bir harmoni oluşturmuş ve Berlin'i çok sesli bir koronun şarkı söylediği konser alanına çevirmiştir.

“Sie stehen verstört am Potsdamer Platz.

Und finden Berlin zu laut.

Die Nacht glüht auf in Kilowatts.

Ein Fräulein sagt heiser: ‚Komm mit,

Mein Schatz!'

Und zeigt entsetzlich viel Haut.

Sie macht vor Angst die

Beine krumm.

Sie machen alles verkehrt

Sie lächeln bestürzt.

Und sie warten dumm.

Şiirde, büyükşehirin (Berlin) köyden ya da kırsaldan gelen insan üzerinde bıraktığı etki anlatılır. Tam da Berlin'in "Potsdamer Platz" (Potsdam Meydanı)'da olur anlatılanlar. Bu meydan II. Dünya Savaşı'na kadar birçok otobüs ve tramvay hattının geçtiği ve şehrin kalbi olarak nitelendirilen bir yerdir. Berlin'de yaşamın en hızlı aktığı bu meydan, şiirin yazıldığı dönemdeki gibi bu gün de çok faal ve canlılığını korumaktadır.

Yazar bu şiirinde, Emil ve Fabian romanlarında da olduğu gibi yine mekan olarak Berlin'i seçmiştir. Berlin, şehre yeni gelenlerin bir karmaşa ve kaosun içine düştüğü büyük bir yığın andırır. Kırsaldaki sakin hayata karşın, Berlin'deki aceleci ve telaşlı hayat gözler önüne serilir. “Die Bahnen rasseln. Die Autos schreien”. Kästner şehrin Potsdamer Platz adı verilen meydanını kasıtlı olarak seçmiştir, çünkü burası şehrin hem merkezi, hem de trafiğin düğümlendiği bir noktadır. Şiirde lirik ben yoktur, bunun yerine gözlemci bakış açısı kullanılmıştır. Şiirin birçok mısraında Berlin'e yüklenen bazı olumsuz sıfatlar kullanılmıştır. Örneğin: “Und finden Berlin zu laut/ Und finden Berlin zu gross/ Und finden Berlin zu wild” cümleleriyle Berlin'in çok gürültülü, çok büyük ve çok vahşi olduğu belirtilmektedir.

Kästner bu şiirinde okuyucuya adeta büyük şehri ziyaret eden vatandaşın hissettiği heyecanı hissettirir. Gecelerin kilovatlarca parladığını dile getirdiği dizede, Avrupa'da ilk kez 1880'lerde kullanılmaya başlanan ampule gönderme yapar. Bu aydınlatma teknolojisi kırsal bölgelerde şiirin yayımlandığı 1929'larda dahi henüz yaygınlaşmamıştır. Bunların dışında büyük şehir olarak Berlin'in seçilmesi ve şehre yeni gelen birini bir hayat kadınının karşılaması da ilginçtir. Kadının “Komm mit, mein Schatz” (benimle gel tatlım) demesine karşın adamın, kadının bu tavır karşısında dehşete kapılması ya da afallaması, onun kendi doğal yaşam alanında bu tür bir durumla daha önce karşılaşmadığını gösterir.

Şiirde Berlin'e gelen ziyaretçinin bir duygu karmaşası yaşadığı da verilir. Ziyaretçi bir yandan Berlin'e yeni şeyler yaşamak ve tecrübeler edinmek için gelmiştir ama diğer yandan da kendisini büyük şehirde güvende ve iyi hissetmediği için acilen evine geri dönmek ister. "Als ob die Grosstadt stöhnt" dizisinde büyük şehri kişileştirerek onun inlediğini, ancak sadece şehrin değil aynı zamanda onunla birlikte içindeki insanların da gereksiz yere sınırlarının gerildiğini dile getirir. Ziyaretçinin gözüyle yazar, Berlin'i inleyen vahşi bir hayvana ve geceleri parlayan pencereleri ise ürkütücü gözlere benzetir. Bu durumda şehre yüklenen niteliklerin neredeyse tamamı olumsuzdur. Şiirde çok fazla "und" (ve) bağlacı kullanılmıştır. Bu bağlacın kullanılmasıyla tüm olumsuz sıfatlar birbirine bağlanmak istenmiştir.

Kästner, bu şiiriyle sanayileşmenin şehri ve dolayısıyla da insanı ne denli kendi doğasından uzaklaştırdığını dile getirerek aslında yabancılaşmaya vurgu yapar. Dört adet dörtlükten oluşan bu şiirde yazar, kişiyi adeta ormanda kaybolmuş ve yolunu bulmaya çalışırken kendi hemcinsleri tarafından parçalanmış bir hayvana benzetir. Yabancılaşmanın bu denli yoğun olduğu büyük şehirde, insan artık kendi öz değerlerinden o denli uzaklaşır ki, farklı bir kimliğe bürünür. Şiirde Berlin'e gelen ziyaretçi korkuya kapılır ve yanlış yapmaya başlar. Ziyaretçinin şehirle ilgili olumsuz düşüncelerinin neredeyse tamamı işitseldir. Şiirde, ziyaretçi ve hayat kadını olmak üzere sadece iki kişi anılmaktadır. Milyonlarca insanın yaşadığı Berlin'de, kadının ziyaretçiyi bulması ve ona benimle gel demesi de, insanın kalabalık içindeki yalnızlığına işaret etmektedir. Adamın da yine kalabalıklar içerisinde bir hayat kadınıyla karşılaşması, yazarın kadınla şehri bütünleştirmek, özdeşleştirmek istemesinden kaynaklanır. Bu iki karakter arasındaki fark büyük şehirle köy arasındaki fark kadar derin ve anlamlıdır. Kadın neredeyse büyük şehrin, ziyaretçi de kırsalın sembolik ifadesi durumundadır. Şiirin sonunda ziyaretçi ayak uydurmadığı bu şehirde bir kaza geçirir. Bu ezilme aslında onun şehirde kayboluşu ve kendini yitimesidir.

Kästner, Almanya'nın içinde bulunduğu ekonomik, politik ve konjonktürel durumdan etkilenen bir yazardır. Çocuk kitaplarında bu durumu çocuk bakış açısıyla eğlenceli bir biçimde vermiş olsa da yetişkinler için kaleme aldığı yazılarında ve romanlarda gerçekleri daha acımasızca dile getirmekten geri durmamıştır. Hayatının bir kısmı savaşlarda geçmiş, iki dünya savaşı görmüş, takip edilmiş, tutuklanmış ve kitapları yakılmış bir insanın çevresine ve vatanına duyarsız kalması mümkün değildir. Böyle bir ortamda bir kısım yazarlar yurt dışına çıkarken, bir kısım yazarlar ve vatandaşlar Almanya'da kalarak tüm umutlarını yitirmişler ve artık dünyanın sonu gelmiş gibi tüm ahlaki değerleri sıfırlayarak ölümü beklemişlerdir. Kästner ise en kötüsünün ahlaki değerlerin çöküntüye uğramış olmasıdır der.

Yazarın en ünlü eseri "Fabian"dır. Eser hâkim bakış açısıyla kaleme alınmıştır. "Hâkim bakış açısında anlatıcı herşeyi bilir" (Hofko-Sollinger 2005: 51). 24 bölümden oluşan roman, 2 haftalık bir sürede geçmiştir. Olay, öykü zamanında

32 yaşında olan baş karakter Fabian'ın gazete okuduğu bir kafede başlar. Kafe olgusu büyük şehri simgeleyen en önemli imajlardan birisidir. Kırsal kesimlerde olmayan sadece şehirlerde, özellikle de büyük şehirlerde bir yaşam tarzını yansıtır. 1930'lu yıllarda gazete okumak insanı hem üzmemekte hem de hayal kırıklığına uğratmaktadır. Almanya'da işsizlik, sinir harbi, skandallar, grevler baş göstermektedir. Bugün işi olan yarın işsiz kalabilmektedir. Fabian, başlangıçta bir ahlak savunucusu değildir ve yeni geldiği şehirden adeta büyülenmiştir. Hatta Kästner, Berlin'e ilk geldiği zamanlarda annesine yazdığı bir mektupta Berlin'le ilgili şöyle der: "Berlin, Almanya'da bir şeylerin olduğu tek yerdir" (Gretzschel-Babovic 2007: 42).

Eserde birçok kart karakter vardır ve bunlar kimi zaman Fabian'ı aldatır, kimi zaman kendi kişisel menfaatleri için onu yarıda bırakır ya da ahlaksızlığa sürükler. "Romadaki kart karakterler, kahramanın kişisel macerasının olumlu yönde gelişmesine mani olan engelleyici kişilerdir" (Şahin 2011: 1567). Fabian, Berlin'de sık sık gece kulüplerine giderek kadınlarla sohbet eder. Kitapta bazı nahoş sahnelere de yer verilmiştir. Fabian bir kadına, kulüpten çıktıktan sonra evine kadar eşlik eder. Ancak eve vardıklarında kadının kocasının da evde olması onu şaşırır çünkü kadının bundan haberi vardır. Kadının kocası, eşini başka erkeklerin eve getirebileceğini fakat yaptıkları bir anlaşma gereği, onun bu erkekleri görmesi gerektiğini söyler. Fabian şok olur ve gitmek istediğinde, adam ondan kalmasını rica eder ve ona bir anahtar verir.

Romanın devamında Fabian'ın yakın arkadaşı Labude sahneye çıkar. Zengin bir aileye sahip Labude ailesi tarafından pek ilgi görmez. Labude sistemle ilgili sorunları dile getirerek, şayet gücün kendisinde olması durumunda her şeyi düzeltebileceğini ve insanlara cennet gibi bir vatan verebileceğini iddia eder. Evlenmek istediği kız arkadaşı bir başka büyük şehir olan Hamburg'da yaşamaktadır ve onu başka bir erkekle aldatmıştır.

Romanın devamında büyük şehir hayatında ahlakın yerle bir olduğu sahneler vermeye devam eder yazar. Fabian ve arkadaşı kadınların modellik yaptığı bir yere giderler. Burada kadınlar kendi aralarında lezbiyence ilişki yaşamaktadırlar. Bu mekanda Fabian, Cornelia adında bir kadınla tanışır ve birlikte yaşamaya başlarlar. Fabian, öğrenim düzeyi yüksek bir karakterdir. Germanistik alanında doktora yapmıştır. Cornelia ise tanıştıktan sonra her şey yoluna girmiş gibidir, çünkü aradığı sevgiyi bulmuş ve bir reklam şirketinde de iş bulmuştur. Büyük şehrin acımasız yüzü her an kendini gösterir, çünkü her şey insanın yetişemeyeceği kadar hızlı gerçekleşmektedir. Fabian önce işten çıkarılır ve sonra da sevgilisinden olur. Sevgilisi bir filmde rol alması için teklif alır ve ardından da kendisine rol teklifi yapan adamla birlikte yaşamaya başlar. Annesi onu ziyarete geldiğinde ondan işsiz olduğunu gizler. İş başvurusu yaptığı yerlerden olumsuz yanıt alır.

Birgün, kulüpten evine kadar eşlik ettiği kadından bir iş teklifi alır. Kadın ondan kendi evinde sekreter olarak çalışmasını ister. Bu evde kadınlarla erkekler bir araya gelmektedir. Yazar burada yine toplumsal bir çöküşe dikkat çeker. Arkadaşı Labude ise hayatın yüküne daha fazla dayanamaz Fabian'a bir mektup ve 2000 Mark para bırakarak intihar eder. Eserde büyükşehirin insanları nasıl yuttuğu ve birer birer yok ettiği dile getirilmektedir. Yazarın bu romanla ilgili düşüncesi de bunu destekler niteliktedir: "Büyükşehir hayatını anlatan bu kitap bir şiir ya da fotoğraf albümü değil, bir hicivdir" (Kästner 1983: 10).

Yazarın çocuk kitaplarının o eğlenceli ve umut dolu dünyası, Fabian'la birlikte aniden yok olur. Yazar sanki aniden farklı bir kimliğe bürünür, büyük şehir hayatını dile getirirken. Eserde kadının kocasının ona evinin anahtarını vermesi, lezbiyence ilişki, aldatma, menfaat ve toplumdaki kokuşmuşluğun ıstırabına dayanamayan birinin intihar etmesi gibi, milletin dokusunu bozan çok fazla realiteyi adeta insanların gözüne sokar yazar. Kitabın sonunda gerçek sevginin bitmediğini ailesine geri dönerek göstermek ister romanın baş kişisi. "Ev-kök, geleneksel değerlerin içinde korunduğu bir kaledir" (Şahin 2010: 150).

Yazar bu eserinde, dönemin içerdiği özelliklere birçok kez vurgu yapar. Romanın başkışisi Jakob Fabian aslında "Dr." ünavnı olan biridir, ancak buna rağmen iş bulamaz ve kendisini büyük şehrin kaosundan ve kirlenmiş ilişkilerden uzak tutamaz. Fabian'ın ufak-tefek işlerde çalışması ve az parayla idare etmesi de, Weimar Cumhuriyeti yıllarındaki işsizlik problemini yansıtmaktadır.

Berlin, parlak denilen yaşamlarla yoksulluğun bir arada görüldüğü bir metropoldür. Sokak çocuklarının koştuğu, polislerin ve gazete satıcılarının seslerinin yükseldiği bir şehirdir. Berlin aynı zamanda modernitenin ve modern kültürün de sembolü olmuştur bu dönemde. İletişim imkanlarının çok olduğu ve sanayiye paralel olarak hızlı bir tempoyla büyüyen ve gelişen bu şehirde sınıflar arası farklılık çok bariz hissedilmektedir. Roman, dönemin özelliklerini yansıtmaya bakımdan bir dönem romanıdır. "Dönem romanı yazan yazarlar, içinde yaşadıkları zamanı yansıtır" (Schweikle-Jutta 2007: 839).

Yazarın Fabian'da değindiği işsizlik problemine, 19. Yüzyılın sonlarında başka yazarlar da yer vermiştir. Ancak tematik olarak işsizlik sorununu işleyen eserler pek tutulmamıştır. "İşsizlik yoksulluk ve fakirliktir, bunların süslü edebiyatla işi olmaz. İşsizlik, kitap satışı engeller. İşsizlik edebiyatı mı? Hayır teşekkürler!" (Krug 1992: 14).

Fabian, romanın sonunda Berlin caddelerinde kaybolabileceğini ve bu şehrin insanın başını döndüren büyük bir labirent olduğunun farkına varır. Fabian, büyük şehirden her zaman ürkmüş ve bu konuda ön yargıları olan biridir. Büyük şehir onun dönüşüm geçiren kişiliğinin de bir aynasıdır aynı zamanda. Berlin gibi bir şehirde yolunu kaybedebilir ve tehlikenin de nereden geleceği belli değildir. Romanda işlenen temalar da bunu göstermektedir. Yolunu kaybetme tabiri, insanın yavaş yavaş özünü yitirmesiyle ve dönüşüm geçirmesiyle açıklanabilir.

Fabian, işi varken ve az-çok para kazırken şehirle ilgili farklı düşüncelere sahiptir, fakat işini kaybedip parasız kaldığında artık bu büyük şehirde ve kalabalıkların içerisinde kendisini değersiz ve işe yaramaz hissetmeye başlar. Kendini değersizleştiren insan, mekana da anlam katmaktan vaz geçer ve yaşadığı yeri de anlamsızlaştırır. Fabian'ın aslında işini kaybettikten sonra Berlin'den gitmek istemesi çok anlamlı bir mesaj vermektedir. Büyük şehirde zayıflara, işsizlere, yoksullara yer yoktur, kimse bir başkasına yardım etmez ve elinden tutmaz. Fabian da aradığı huzuru tekrar ailesinin yaşadığı yere dönerek bulur, çünkü orada hem değer görecektir hem de gerçek sevgiyi bulacaktır.

SONUÇ

İnsan hayatı, 19. Yüzyılda gerçekleşen sanayi devrimi ile köklü değişikliklere uğramıştır. Bilimsel alandaki gelişmeler ve buna paralel olarak artan fabrikalar hızlı kentleşmeyi doğurur. İnsan, yaratılış gereği çok hızlı adapte olan bir canlıdır, ancak bu adaptasyon sürecinde ne yazık ki kendinden çok şey kaybedebilir. Bu süreçte de buna benzer bir durum yaşanır ve köyden kente daha çok çalışıp para kazanmak için gelen insan büyük şehirlerde kalabalığın ortasında yalnızlığa mahkum olur. Bu değişim bireyde yabancılaşmayı da beraberinde getirir, çünkü büyük şehir yaşamı kişiyi silikleştirerek, kişilik bozukluğuna neden olur. “Yabancılaşma, kişinin kendi değerlerine duysarsız olması veya bu değerleri kendi çıkarı doğrultusunda öteki kılmasıdır” (Şahin 2013: 105).

1900'lü yılların başlarında başlayan I. Dünya Savaşı sona erdiğinde Almanya artık yaşanılacak bir yer olmaktan çok uzaktır. Harabeye dönen ülkede ekonomik kaynaklı sıkıntılar daha birçok probleme kaynaklık eder. İşsizlik sorunu, yüzeysel ilişkiler, güvensizlik, sevgisizlik ve buna benzer daha birçok problem büyükşehirlerin kimliği haline gelir. Buna benzer bir konuyu yine Hermann Broch'un “Die Schlafwandler” (1931) adlı üç bölümlük romanında görmek mümkün. Bu eserde de olay başka bir büyük şehir olan Köln'de geçer ve “kişiler kasıtlı bir şekilde silik, kitle içinde kaybolup giden insanlardır” (Aytaç 1990: 331). Çalışmaya konu olan Erich Kästner'in eserleri de büyük şehir insanının dramını konu alır. İyi bir aile yaşantısı olan yazar, daha iyi bir öğrenim görmek için büyük şehire göçtüğünde orada gördüğü ve tecrübe ettiği hayatı eserlerine aktarır. 1920'li yıllarda büyük şehir hayatını ve neden olduğu trajik durumları anlatan en iyi romanlardan birisi Kästner'in Fabian adlı romanıdır. Fabian, iyi eğitim görmüş olmasına rağmen büyük şehirde savaş sonrası ortamda iş bulamaz, sağlıklı ilişkiler kuramaz ve sevgilisi tarafından yarı yolda bırakılır. Fabian'ın Berlin'de gördüğü ve bizzat yaşayıp tecrübe ettiği şeyler tam da büyükşehirde yaşanabilecek türden olaylardır, çünkü o sonunda ya kendini kaybedecek ya da Berlin'den ayrılıp kendine gelecektir. Fabian'ın tercihi gitmek olur, çünkü o hem entellektüel düzeyi yüksek hem de iyi öngörülü biri olduğundan kendisi için bu şehirde bir gelecek olmadığını, aksine daha fazla kaldığı takdirde kendinden çok şey kaybedeceğini anlamıştır.

Günümüz dünyasında da ne yazık ki bu anlatılanlar olmaktadır ve ilerde de olmaya devam edecektir. İç dinamikleri bakımından baş edilemeyecek derecede güçlü olan büyük şehir içinde barındırdığı milyonlarca insanı sömürmeye, makina seslerinin arasında kaybolmaya ve bireyselleşmeye mahkum edecektir.

SUMMARY

Kästner knows where he came from and has the consciousness of this. The keystone of his life is Dresden city. In his poem named "Besuch vom Lande", the writer explains how the confused, worrisome and hurly burly life in Berlin drags the person. The need of getting around fast, the superficiality in relationships, the social uncertainty and the graying are also the topics that the poet emphasizes. In roaring twenties (1920s) when the poem is written, Berlin is an art and culture center with hundreds of cinemas, about 60 theaters, museums and galleries which are famous about worldwide. Besides that, traffic signs, tramcars, vehicles and business offices create a harmony and convert Berlin to a concert area where a polyphonic choral sing songs.

In the poem, the effect of metropolitan city on the person coming from the village is explained. What is told takes place in the very square of Berlin named "Potsdamer Platz" (Postdam Square). This square where the life is getting along faster than anywhere in Berlin keeps its liveliness, and is very active as in the period when the poem is written. The poet chooses Berlin as the location like in his novels *Emil and Fabian*, too. Berlin resembles a huge batch where the new arrivals find themselves in a complexity and chaos. Kästner chooses the square named Potsdamer Platz on purpose, because this place is both the city center and also the base point where the traffic jam occurs.

Kästner almost makes the reader feel the excitement which the person visiting the grand city feels. It is interesting that the writer chooses Berlin as the metropolitan city and that a person coming to a new city met by street walkers. In the response to the woman's saying "Komm mit, mein Schatz" (come with me honey), the man's being bewildered and horrified with her attitude shows that he never came across such a circumstance in his life before.

The most famous work of the writer is "Fabian". The event starts in a cafe where the main character Fabian reads a newspaper. The cafe feature is one of the most important images that symbolises metropolitan city. There are a lot of aged characters in the novel and they sometimes deceive Fabian, sometimes leave him in the lurch or entail him to immorality for their personal interests. In Berlin, Fabian often goes to the nightclubs and talk to women. In the novel, there are also some unpleasant scenes that are usually prevailed in metropolitan cities. The writer includes the scenes in which the morality is razed in the rest of the novel. Fabian and his friend go to a place where the women model takes place. The women have relationships as lesbians among themselves. In this place, Fabian meets with a woman named Cornelia and they start to live together. He does doctorate in Germanic Linguistics. As for Cornelia, after meeting with him, it seems like everything is all right, because she finds the love that she wants and finds a job in an ad agency. The pitiless side of metropolitan city always reveals itself, because everything occurs so fast as nobody can keep up with it. First, Fabian is dismissed,

then, he loses his darling. His girlfriend obtains an offer to perform in a film, then, she starts to live together with the man who makes her the film offer. When his mother visits Fabian, he hides from his mother that he is unemployed. He is met by refusal from the workplaces which he asks for job. The children's books of the writer which are entertaining and full of hope, suddenly disappear with Fabian. Mentioning the life in metropolitan city, the writer is as if he had another identity. In this novel, the writer emphasizes the features of the period many times. The main character of the novel can't keep himself out of the chaos of the metropolitan city and the defiled relationships. Fabian's working on odd jobs and living on a small amount of money reflect the unemployment problem in the years of Republic of Weimar.

Berlin is a metropolitan city where gorgeous lives and poverty is seen together. It is a city in which the sound of police and news vendors raise. Berlin also became the symbol of modernity and modern culture in that period. The discrepancy between the social classes is very distinctly appeared in this city which is developed rapidly in parallel with industry and where the communication opportunity is very high. The novel is an era novel in the sense that it reflects the period's features.

At the end of the novel, Fabian realizes that he might get lost on the roads of Berlin and that it is a city like a labyrinth that turns one's head. Fabian is a person who always winces from the metropolitan cities and has prejudice on this subject. The big city is the mirror of his transforming personality at the same time. The plots mentioned in the novel show that the expression of losing one's way can be explained as a person's losing his soul slowly and undergoing a transformation. Fabian has different opinions about the city when he has a job and earns more or less money. On the contrary, he starts to feel worthless and useless in this big city and in its crowds after losing his job.

The person who isolates himself, both gives up understanding the place, and also makes the environment where he lives senseless. In fact, Fabian's willingness to go away from Berlin after losing his job gives a very significant message. In a big city, there is no place for the weak, the unemployed and poor persons. Noone offers help to another. So, Fabian finds the tranquility that he looks for by returning to his family, because he will both find true love and see value there.

KAYNAKÇA

- AYTAÇ, Gürsel (1990). *Çağdaş Alman Edebiyatı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- BECKER, Sabina (1995). *Neue Sachlichkeit im Roman. Neue Interpretationen zum Roman der Weimarer Republik*. Stuttgart – Weimar: Verlag J. B. Metzler.
- BEMMAN, Helga (1983). *Humor auf Taille. Erich Kästner – Leben und Werk*. Berlin: Verlag der Nation.
- FLOTHOW, Matthias - STIEBERT, Klaus (1996). *Erich Kästner – Ein Moralist aus Dresden: Zu Leben und Werk*. Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt GmbH.
- GRETZSCHEL, Matthias - BABOVIC, Toma (2007). *Auf den Spuren von Erich Kästner*. Hamburg: Ellert & Richter Verlag GmbH.
- HOFFMANN, Dieter (2001). *Arbeitsbuch Deutschsprachige Lyrik. 1916-1945. Vom Dadaismus bis zum Ende des Zweiten Weltkriegs*. Tübingen – Basel: A. Francke Verlag.
- HOFKO, Monika - SOLLINGER, Klaus (2005). *Romanwerkstatt. Das Handwerk des kreativen Schreibens*. München: Scripta Literatur – Studio.
- JÜRGS, Britta (2000). *Leider hab ich's Fliegen ganz verlernt. Portraits von Künstlerinnen und Schriftstellerinnen der Neuen Sachlichkeit*. Grambin – Berlin: AvivA Verlag.
- KÄSTNER, Erich (1983). *Kästner für Erwachsene – Ausgewählte Schriften Band drei*. Zürich: Atrium Verlag.
- KÄSTNER, Erich (1990). *Die Konferenz der Tiere*. Zürich: Atrium Verlag.
- KÄSTNER, Erich (2009). *Fabian. Die Geschichte eines Moralisten*. 25. Aufl. München: Deutscher Taschenbuch Verlag.
- KÄSTNER, Erich (2011). *Emil und die Detektive. Ein Roman für Kinder*. 161. Auflage. Hamburg: Trier.
- KORDON, Klaus (1998). *Die Zeit ist kaputt. Die Lebensgeschichte des Erich Kästner*. 2. Aufl. Weinheim-Basel: Beltz & Gelberg.
- KRUG, Hans-Jürgen (1992). *Ohne Arbeit. Ein Lesebuch über Arbeitslosigkeit*. Frankfurt am Main: Lang (Marburger germanistische Studien; Band 13).
- PANKAU, Johannes G. (2010). *Einführung in die Literatur der Neuen Sachlichkeit*. Hrsg. V. Grimm, Gunter E. U. Klaus – Michael Bogdal. Darmstadt: WBG Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

- ROHRWASSER, Michael (2007). Kommentar. In: Glaser, Georg K: Werke 1. Schluckebier und andere Arbeiten aus den Jahren 1931-1936. Hrsg. V. Rohrwasser, Michael. Frankfurt am Main: Stroemfeld.
- SCHIKORSKY, Isa (1998). Erich Kästner. Hrsg. V. Sulzer-Reichel, Martin. München: Deutscher Taschenbuch Verlag.
- SCHWEIKLE, Irmgard - JUTTA, Heinz (2007). Zeitroman. Metzler Lexikon Literatur. Begriffe und Definitionen. 3. Aufl. Stuttgart – Weimar: Verlag J. B. Metzler.
- STEPHAN, Inge (2001). Literatur in der Weimarer Republik. In: Beutin, Wolfgang, Klaus Ehlert u.a.: Deutsche Literaturgeschichte. Von den Anfängen bis zur Gegenwart. 6. Aufl. Stuttgart-Weimar: J. B. Metzler Verlag.
- ŞAHİN, Veysel (2010). “Peyami Safa’nın ‘Fatih Harbiye’ Adlı Romanında Simgesel Değerler”. *Bilig* (55): 147-164.
- ŞAHİN, Veysel (2011). “Kimliksel Değerlerin Çatıştığı Mekan: *Sinekli Bakkal* Romanında Yapı ve İzlek”. *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 6 (3): 1549-1580.
- ŞAHİN, Veysel (2013). “Halide Edip Adıvar’ın ‘Yeni Turan’ Romanını Yeniden Anlamlandırma”. *Erdem Dergisi* (64): 103-122.